

Arenguseire Keskus

ARUANNE

arenguseire seaduses sätestatud eesmärkide
täitmise kohta 2017. aastal

Tea Danilov

2018

Sisukord

1. Lühikokkuvõte.....	3
2. Ülevaade arenguseire tegevuskava koostamisest	4
3. Ülevaade tegevuskava täitmisest.....	7
3.1. Uuringud.....	7
3.1.1. Avaliku (e-)valitsemise tulevik	7
3.1.2. Tuleviku töösuhete mängureeglid	9
3.1.3. Tootlikkuse arenguperspektiivid	12
3.2. Maailma mõttekodade ja trendide seire.....	15
3.3. Seminarid ja konverentsid	17
4. Ülevaade Arenguseire Keskuse käivitamisest	19
4.1. Töötajad ja lepingulised eksperdid	19
4.2. Rahvusvaheline koostöö	19
4.3. Avalik kommunikatsioon	21
4.4. Koostöö Riigikoguga.....	23
Lisa 1. Ülevaade toimunud kohtumistest arenguseire tegevuskava koostamise käigus .	25
Lisa 2. Arenguseire tegevuskava 2017—2018	29
Lisa 3. Uuringute juhtkomisjonid.....	33
Lisa 4. Uurimisprojektidesse kaasatud eksperdid	35

1. Lühikokkuvõte

Arenguseire Keskuse käivitamisfaas aastal 2017 on olnud tulemuslik. Leitud on relevantseid uurimisteede, mille vastu on märgatav huvi nii Riigikogul, presidendil, täitevvõimu asutustel kui ka muudel osapooltel. Komplekteeritud on võimekas meeskond. Regulaarsete infoteenustena on käivitatud uudiskiri, teemaõhtud ning trendiülevaated.

Arenguseire olulised mõõtmised on kaasamine ja valdkondade-vahelisus. Uuringute läbiviimisele on kaasatud üle 50 teadlase ja eksperdi Eestist ja välismaalt. Iga uurimisprojekt seob kokku eri teemasid ja kompetentse, mis peegeldub ka kaasatud teadlaste ja ekspertide profiilide suures varieeruvuses ning hõlmatud ülikoolide ja uurimisasutuste laias ringis. Laiema avalikkuse kaasamiseks on korraldatud seminare ja aruteluõhtuid.

Arenguseire Keskus on kiiresti lülitunud rahvusvahelisse koostöösse nii arenguseire alal üldiselt kui ka analüüsitava teemade võtmes. See võimaldab olla kursis kasutatavate meetodite ja värskema teadmise ja uurida teatud küsimusi ühiselt.

Arvestades Arengufondi sulgemisega arenguseire ümber tekkinud negatiivset fooni saab tänasel päeval kindlalt väita, et arenguseire maine koostööpartnerite seas on paranenud. Ka kommunikatsioon laiemale avalikkusele on aktiivselt käivitatud ning arenguseire sündmusi ja sõnumeid on kajastatud mitmel pool meedias. Arenguseire Keskuse tuntus avalikkuses on siiski veel tagasihoidlik, kuna tegevusaeg on olnud lühike. Kõlapind meedias ja avalikkuses eeldatavasti kasvab oluliselt käsikäes uuringute valmimisega ja tulemuste avalikustamisega.

Kesksel kohal arenguseire tulemuslikkuse hindamisel on koostöö Riigikoguga, mis on 2017. aasta jooksul tasapisi hoogu võtnud. Uuringute juhtkomisjonides lööb kaasa 16 Riigikogu liiget. Uuringute hetkeseisu ja esmaseid tulemusi on tutvustatud mitmes Riigikogu komisjonis. Koostöös Riigikogu liikme Anne Sullinguga korraldati rahvusvaheline innovatsioonikonverents, kus osales üle 140 inimese, sealhulgas mitmed Riigikogu liikmed.

2018. aasta olulisimad eesmärgid on uuringute tähtaegne valmimine, uue arenguseire tegevuskava koostamine 2019. aastaks ning tihe koostöö Riigikoguga.

2. Ülevaade arenguseire tegevuskava koostamisest

Arenguseire tegevuskava koostas Arenguseire Keskus koostöös arenguseire nõukojaga ajavahemikus veebruar – aprill 2017. a. Arenguseire nõukotta kuuluvad Priit Rohumaa (esimees), Tarmo Soomere, Jaak Aaviksoo, Priit Perens ja Mait Palts. Nõukoda on tegutsenud alates 2016. a septembrikuust. Esimesel kahel kuul, septembris ja oktoobris, 2016. a juhtis arenguseire nõukoda Kersti Kaljulaid. Arenguseire Keskuse juhataja Tea Danilov alustas tööd 29. jaanuaril 2017.

Kokkuleppel arenguseire nõukojaga koostati esimene arenguseire tegevuskava kaheks aastaks, 2017–2018, arvestades, et mahukad uurimisprojektid ei valmi ühe aastaga. Uue tegevuskava koostamine, kuhu valitakse uued seireprojektid, leiab aset 2018. aastal.

Arenguseire tegevuskava 2017–2018 kokkupanekul ja sellesse seiretööde valikul lähtuti järgmistest juhtmõtetest.

- Uurimisprobleem on valdkonnaülene, põimib kokku erinevate ministeeriumide töövaldkonnad ja käsitleb nendevahelisi seoseid.
- Uurimisprobleem võimaldab koostada vähemalt 5–15 aastat tulevikku vaatavaid alternatiivseid stsenaariume, mis annavad ülevaate võimalike arengute ja valikute spektrist.
- Uurimisprobleem on aktuaalne: põhimõtteliste valikute ja arenguteede tuvastamine ning analüüs on oluline ja ajakohane nii Riigikogu liikmete kui ka laiema osapoolte ringi jaoks. Samas ei ole tegemist lahenduste pakkumisega päevapoliitilistele küsimustele.
- Uurimisprobleem võimaldab seiretöö läbiviimisesse kaasata võimalikult laia osapoolte ja asjatundjate ringi, sealjuures rahvusvahelisi uurijaid ja eksperte.

Tegevuskava koostamiseks peeti arutelusid arenguseire nõukojas, Riigikogus erinevate komisjonide ja fraktsioonidega ning väljaspool Riigikogu erinevate asutuste esindajate ning ekspertidega. Toimunud kohtumistest annab ülevaate lisa 1.

Tegevuskava teemade valimiseks koguti kokku järgmised ettepanekud:

- rahvastikuarengud ning riigireform kui Riigikogu prioriteetid, millega tegelemiseks on loodud spetsiaalsed probleemkomisjonid;
- tuleviku töösuhted ja töövormid, neile kohalduvad maksud ja garantiid;
- mitteaktiivsete või vähehõivatud inimeste hulgad ja trendid, sh arvutiseerimisega seotud töökohtade kadumine;
- pensionisüsteemi jätkusuutlikkus;
- (sotsiaal)toetuste tulemuslikkus, pikaajalised mõjud;
- tuleviku-majanduse jaoks vajalik hariduse ja teaduse struktuur;
- e-riigi tulevikuvision;
- elu pärast struktuurfonde, netosaajast netomaksjaks;
- uued maksunduslahendused, maksude struktuuri alternatiivid;
- põllumajanduslike maade globaalne kasutus, järelmid Eesti jaoks;
- uued tehnoloogiad põllumajanduses: GMOD, kloonimine;
- Euroopa Liidu tuleviku-stsenaariumid, mida need tähendavad Eesti jaoks;
- tootlikkuse arengutrendid ja mõjutegurid, teadus- ja arendustegevus ettevõtlussektoris;
- majandussektorite ja väärtusahelate areng;
- elukeskkonna mõjurid ja arenguperspektiivid;
- (ebapiisava) lõimumisega kaasnevad kulud majandusele ja ühiskonnale;
- turvalisuse ja privaatsuse vaheline dilemma, selle arengud tulevikus;
- transpordiühenduste ja inimeste liikuvuse trendid (sh siseriiklik mobiilsus);
- regionaalne majandus Eestis 10–15 aasta pärast;
- loodusvarade kasutamise alternatiivide analüüs;
- energiatootmise arengustsenaariumid Eestis, sh statistikakaubanduse perspektiivid;
- alternatiivsed materjalid ja kohaliku ressursi kasutamine tee-ehituses.

Saadud ettepanekute sõelumisel rakendati ülaltoodud uurimisprobleemi kriteeriume ning ka seda, kas ja milliseid analüüse on nimetatud teemas hiljuti läbi viidud.

Arenguseire nõukoja toetuse leidsid järgmised uurimisprojektid.

1. **Avaliku (e-)valitsemise tulevik.** Projektis analüüsitakse e-riigi lahendusi ja avaliku sektori reforme. Tulemuseks on alternatiivsed stsenaariumid avaliku sektori valitsemise kohta

aastani 2030, arvestades tehnoloogiliste arengute ja institutsionaalsete muutujate (muutused avaliku valitsemise põhimõtetes ja korralduses) võimalikke koosmõjusid.

- 2. Tuleviku töösuhete mängureeglid.** Projektis uuritakse rahvastikuarenguid koos töövormide ja töösuhete muutumisega, et koostada tulevikustsenaariumeid. Näiteks on maailmas vähenemas täisajaga töölepingulised töösuhted, mis tekitab küsimusi tuleviku osas. Projektis analüüsitakse alternatiivseid sotsiaalkaitse- ja maksustamise mudeleid eesmärgiga hinnata nende sobivust ühe või teise stsenaariumi korral.
- 3. Tootlikkuse arenguperspektiivid¹.** Projekt koondab olemasolevad uuringud ja teabe tootlikkuse kohta. Eesmärk on koostada tootlikkuse arengu alternatiivsed stsenaariumid, arvestades erinevaid mõjutegureid. Kuna tootlikkust määrab väga oluliselt ettevõtete osalemine ja positsioon väärtusloome ahelas, analüüsitakse uurimisprojektis nii siseriiklikke väärtusahelaid kui ka nende seost globaalsete väärtusahelatega.

Lisaks uurimisprojektidele näeb tegevuskava ette **maailma mõttekodade seire** ehk regulaarse ülevaate andmise maailma mõttekodades avaldatud analüüsides ja arutelude keskpunktis olevatest temadest, seda nii uudiskirja, põhjalikumate publikatsioonide, artiklite kui ka eksperdiarutelude vormis.

Riigikogu majanduskomisjon kooskõlastas arenguseire tegevuskava 17. aprillil 2017. a.
(Vaata lisa 2.)

3. mail 2017. a toimus arenguseire tegevuskava tutvustamiseks avalikkusele avaseminar, millest võttis osa ligikaudu 60 partnerorganisatsioonide esindajat ja Riigikogu liiget ning mis leidis kajastamist ka mitmel pool meedias.

¹ Tootlikkuse uuringu lülitamise arenguseire tegevuskavasse tõi kaasa Riigikantseleilt ettepaneku, et Arenguseire Keskus hakkaks täitma nn tootlikkuse nõukogu rolli, sarnaselt Eesti Panga juures tegutsevale eelarvenõukogule. Tootlikkuse nõukogude loomist liikmesriikides peab oluliseks Euroopa Komisjon, kes soovib näha iga-aastaseid analüüse tootlikkuse hetkeseisust ning soovitusi tootlikkuse kasvu toetavateks poliitikameetmeteks. Arenguseire nõukoda arutas seda küsimust 20. juunil 2017. a ning leidis, et Arenguseire Keskus ei saa täita tootlikkust toetavate poliitikameetmete kriitilise hindamise rolli, see kaldub kõrvale arenguseire seaduse eesmärkidest.

3. Ülevaade tegevuskava täitmisest

3.1. Uuringud

- Igale uuringule **komplekteeriti juhtkomisjon**, kuhu eelkõige kaasati teemast huvitatud Riigikogu liikmed ning uuringuteemaga seonduvaid valdkondi kureerivad asekanterid või osakonnajuhatajad eri ministeeriumidest. Juhtkomisjonide liikmete nimekirjad on esitatud lisa 3.
- Igale uuringule **koostati põhjalik lähteülesanne**, mis sisaldab kesket ülesandepüstitust, alamteemasid ja ajakava. Lähteülesandeid arutati juhtkomisjonides **ning juhtkomisjonid kiitsid septembrikuu jooksul kõik kolm lähteülesannet heaks**. Avalikkusele anti sellest teada pressiteadetega, mis ilmusid mitmel pool meedias ning intervjuud uuringujuhtidega läksid eetrisse KUKU raadios. Lähteülesanded on leitavad Arenguseire Keskuse [veebilehelt](#).
- Igasse uuringusse kaasatakse mitmeid teadlasi ja eksperte erinevates rollides: uuringuosade teostajad, retsensendid ja stsenaariumilooje ajurünnakutes osalejad. **Hetkeseisuga on Arenguseire Keskuse kolme uuringusse kaasatud 55 teadlast ja eksperti, sealhulgas 8 väliseksperti**. Kaasatud eksperte esitab lisa 4.
- Kõigi uuringute lõppeesmärk on esitada alternatiivsed stsenaariumid arengutest, mis võivad uuritavas teemavaldkonnas aset leida. Stsenaariumide koostamise alal nõustab Arenguseire Keskust Tallinna Ülikooli professor Erik Terk.
- Kuna Arenguseire Keskus on riigihankekohustuslane, koostati igale uurimisprojektile hankeplaan, defineerides selles uurimisprojekti eri osadele (eeluuringutele) kohalduvad hankemenetlused. 2017. a lõpuks viidi läbi kõik vajalikud hanked.

3.1.1. Avaliku (e-)valitsemise tulevik

Avaliku (e-)valitsemise tuleviku uurimisprojekti eesmärk on luua alternatiivsed stsenaariumid avaliku sektori valitsemise tulevikust aastani 2030, arvestades tehnoloogiliste arengute ja institutsionaalsete muutujate (avaliku valitsemise põhimõtted ja korraldus) võimalikke

koosmõjusid. Poliitikakujundajate jaoks tuuakse välja peamised valikud ja sammud, mis suurendavad erinevate stsenaariumide realiseerumise tõenäosust.

Peamine uurimusküsimus on, **kuidas jõuda institutsionaalsete ja tehnoloogiliste tegurite koosmõjul tõhusa, kodanikke kaasava ja ühiskondlike muudatusi arvestava avaliku sektori valitsemismudeli juurde.**

Allküsimused:

1. Kuidas institutsionaalsete ja tehnoloogiliste arengute koosmõjul jõuab Eesti erinevate tehnoloogia adopteerimise tasemetega valitsemismudelite juurde aastaks 2030?
2. Mis on peamised mõjutegurid avaliku sektori reformide läbiviimisel?
3. Kui tsentraliseeritud on avaliku sektori juhtimine Eestis?
4. Kuidas saavutada tasakaal tsentraliseerimise ja detsentraliseerimise vahel, et saavutada parem koostöö erinevate valitsemistasandite ja osapoolte vahel?
5. Mis on tasakaal täidesaatva võimu ja seadusandva võimu vahel?
6. Mis määral saavad kodanikud ja kogukonnad osaleda avaliku sektori otsustusprotsessides?
7. Mil määral on erasektor olnud suuteline pakkuma avalikke hüviseid?
8. Mis on peamised tegurid, mis mõjutavad tehnoloogiate adopteerimist kodanike ja avaliku sektori poolt?
9. Mis on riigi digitaliseerimise puhul peamised arengud, mis võivad takistada ja soodustada avaliku sektori reformimist?
10. Kuidas saab tehnoloogia toetada avaliku sektori reformist ja avalike teenuste pakkumist?
11. Mis on peamised tegurid, mis mõjutavad institutsionaalsete ja tehnoloogiliste arengute koosmõju avaliku sektori valitsemisel praegu?
12. Mis on võimalikud tegurid, mis mõjutavad avaliku sektori valitsemist ja tehnoloogiate adopteerimist aastani 2030?

2017. aasta lõpu seisuga on uuringu juht Meelis Kitsing koostöös tuumikeksperdigrupiga koosseisus Nele Leosk (European University Institute), Rauno Vinni (Praxis), Ines Mergel (Konstanzi Ülikool), Mihkel Solvak (Tartu Ülikool), Innar Liiv (Tallinna Tehnikaülikool) ja Erik Terk (Tallinna Ülikool) koostanud kirjanduse ülevaate ning suure osa empiirilisest analüüsist Eesti kohta, sh 30 intervjuud otsustajatega.

Kirjanduse ülevaade on saadetud retsensentidele kommenteerimiseks. Retseptentide hulka kuuluvad Jane Fountain (Massachusettsi Ülikool, National Center For Digital Government), Helen Margetts (Oxfordi Ülikool, Oxford Internet), Alexander Trechsler (Lucerne'i Ülikool, Harvard Ülikool Berkman Center for Internet and Society), Michele Fink (Max Planck Innovatsiooniinstituut Münchenis, Oxfordi Ülikool), Vello Pettai (Tartu Ülikool), Indrek Ibrus (Tallinna Ülikool) ja Külli Sarapuu (Tallinna Tehnikaülikool).

Kirjanduse ülevaadet on tutvustatud Riigikogu riigireformi erikomisjoni istungil 4. detsembril 2017. Uuringus käsitletavast riigireformi teemast on avaldatud artikkel Delfis 13. novembril 2017.

Uuringu esialgsete materjalide põhjal on kirjutatud kaks teadusartiklit, millest mõlemad on läbinud edukalt retsenseerimise (*double-blind peer-review*) ja valitud rahvusvaheliste teaduskonverentsidele ettekandmiseks ning ETISE kategooriale 3.1 vastavates kogumikes avaldamiseks. Esimese ettekande pidas Meelis Kitsing 28. novembril Global Science and Technology Forumi innovatsioonikonverentsil, kus tema konverentsiartikkel „Internet Banking as a Platform for E-Government” tunnistati konverentsi parimaks uurimustööks. Teise aktsepteeritud ettekande peab Meelis Kitsing 4.–6. aprillil 2018. a rahvusvahelisel e-valitsemise konverentsil ICEGOV 2018 Iiri rahvusülikoolis Galways.

3.1.2. Tuleviku töösuhete mängureeglid

Tööturu arengute taustal seisavad riigid silmitsi õiguslike ja sotsiaalkaitsesüsteemi puudutavate väljakutsetega, millest olulisemad on töötajate kaitse juhuslikku laadi töömaailmas, õigus- ja maksuküsimused, mis kerkivad tööturu globaliseerumise tulemusel, ning muutunud oskuste ja ootustega kohanemine digitaalses maailmas. Tööturu pikaajalistest arengutest rääkides on oluline mõista erinevate tegurite koosmõju.

Uuringu keskne küsimus on: **milline on adekvaatne sotsiaalkaitse- ja maksusüsteem tulevikutöö maailmas.** Sellele vastamiseks koostatakse stsenaariumid, mille loomiseks vajalik sisendinfo tuleb järgmistest analüüsides.

I Tööjõu võimalik pakkumine aastani 2030+

Sellel analüüsi etapil selgitatakse, kuidas tööjõu pakkumine võib vaadeldaval ajaperioodil tööhõive, rände ja sündimuse koosmõjus muutuda. Tuuakse välja suuremaid väljakutseid esitavad võimalikud tööturu-arengud. Analüüsitakse, millisel määral võivad rändemustrid tööjõu kogupakkumist Eestis mõjutada ja mida see tähendab tööturu üldisele muutusele. Koostatakse 3–5 alternatiivset pikaajalist tööjõupakkumise stsenaariumit, mis võimalikke tööhõive, rände ja sündimuse arenguid arvesse võttes oleksid heaks aluseks tulevikutöö stsenaariumide koostamisel.

Tööjõupakkumise pikaajalise prognoosi aluseks on Tallinna Ülikooli demograafia keskuse Eesti inimarengu aruande 2016/2017 jaoks koostatud pikaajaline rahvastikuprognos, mis käsitleb Eesti rahvastiku potentsiaalset muutust aastani 2100. Sellele lisatakse käesoleva uuringu ajaperioodi ulatuses täiendavad parameetrid, mis võimaldavad selgitada tööjõu suuruse ja struktuuri muutumist tulevikus võtmetegurite erinevate kombinatsioonide puhul ning tulemuste analüüsi kaudu eristada suurema ja väiksema tõenäosusega asetleidvaid muutusi. Lisaks demograafilistele muutustele hinnatakse ka võimalikke rändemõjusid, kusjuures arvesse võetakse migrantide ja teiste tööturu osaliste aktiivsusstaatust (aktiivne, mitteaktiivne), kvalifikatsiooni ning võimalusel õiguslikku staatust.

Teostajad: Raul Eamets (Tartu Ülikool), Allan Puur (Tallinna Ülikool), Magnus Piirits (Tartu Ülikool), Kristi Anniste (Praxis)

Tähtaeg: juuni 2018, vahetulemused (põhistsenaariumid) märts 2018

II Muutused töö dimensioonides

Selles analüüsi etapis selgitatakse, kuidas on muutunud tööga seotud ootused, väärtused ja arusaamad ning kuidas need võivad muutuda tulevikus. Täpsemad uurimisküsimused on järgmised.

- Kuidas on muutunud töötegijate õiguslik staatus tööturul? Millised tegurid õigusliku staatuse jagunemise muutust mõjutavad? Milliseid väljakutseid toovad muutused kaasa riigile sotsiaalkaitse ja maksubaasi mõistes? Milline on teiste riikide praktika töötegija staatuse määratlemisel uute töövormide puhul?

Teostaja: Merle Erikson (Tartu Ülikool)

Tähtaeg: aprill 2018

- Kuidas hakkab Eesti elanike töövõimalusi tulevikus mõjutama virtuaaltöö? Mis on virtuaaltöö tüübid? Mil määral on virtuaaltöö ja platvormitöö Eestis levinud?

Teostajad: Kaire Holts, Ursula Huws (Hertfordshire'i Ülikool, FEPS – Foundation for European Progressive Studies)

Tähtaeg: veebruar 2018

- Mil määral on Eesti töölepinguliste töötajate seas kasutusel paindlikud töövõimalused? Millised on paindliku tööeluga kaasnevad võimalused ja ohud? Milline on paindlikkuse tulevik Eestis?

Teostaja: Heeyung Chung (Kenti Ülikool)

Tähtaeg: detsember 2017

- Millised mustrid ja suurusjärgud avalduvad lühiajalises töörandes, kuidas see mõjutab tööturu üldist dünaamikat? Milline on lühiajalise töörande tüpoloogia?

Teostaja: Ave Lauren (Tallinna Ülikool)

Tähtaeg: märts 2018

III Oskused ja teadmised globaliseerivas maailmas

Selles analüüsietaapis selgitatakse, millised on olulisemad trendid ja arengud maailmas ning Eestis täiend- ja ümberõppe valdkonnas. Kas Eesti haridussüsteem, täiendõppe ja mitteformaalse õppe võimalused aitavad Eesti elanikel kohaneda muutunud töömaailmas? Millised on võimalikud haridust ja oskust puudutavad kohanemismudelid tööturu riskigruppide (noored, vanemaealised, heitunud) toetamiseks?

Analüüsietaapis toetatakse oskuste prognoosisüsteemi OSKA aruannetele, rahvusvahelise täiskasvanute oskuste uuringu PIIACi tulemustele, varasematele Eestis tehtud uuringutele, OECD ja teiste rahvusvaheliste organisatsioonide uuringutele ja analüüsile ning näiteriikide poliitikadokumentidele ja arengukavadele.

Teostaja: Arenguseire Keskus

IV Alternatiivsed sotsiaalkaitse ja maksustamise mudelid

Selles analüüsietaapis selgitatakse, millised on alternatiivsed sotsiaalkaitse ja maksustamise mudelite teooriad ja praktikad maailmas. Koostatakse sotsiaalkaitsemudelite tüpologia ning määratletakse Eesti positsioon selles. Selgitatakse, millised on eri mudelite või olulisemate meetmete kasutuselevõttu ajendavad tegurid ja tingimused.

Analüüsietaapis töötatakse välja lihtsustatud kvantitatiivne mudel eri stsenaariumide mõju kohta maksulaekumistele.

Teostajad: Märt Masso (Praxis), Magnus Piirits (Praxis), Kaupo Koppel (Praxis), Janno Järve (Centar), Sten Anspal (Centar)

Tähtaeg: september 2018

3.1.3. Tootlikkuse arenguperspektiivid

Tootlikkuse pikaajalisi arenguid käsitleva uuringu eesmärk on koostada tootlikkuse arengu alternatiivsed stsenaariumid aastani 2030, arvestades erinevaid mõjutegureid.

Uurimisprojekti keskne küsimus on: **millised on Eesti majanduses võimalikud tootlikkuse kasvu allikad, mis tooks kaasa ettevõtete konkurentsivõime positiivse nihke järgneva 10–15 aasta horisondis.**

Uurimisprojekti oluline rõhuasetus on siseriiklikel ja rahvusvahelistel väärtusahelatel. See põhineb hüpoteesil, et ettevõtte positsioon väärtusloome ahelas on tootlikkuse arengu seisukohast määravam tegur, kui kuulumine ühte või teise majandusharusse.

Stsenaariumide loomiseks vajaliku sisendinfo saamiseks analüüsitakse põhjalikumalt järgmisi teemasid.

I Majanduse struktuurimuutused ja pikaajaline majanduskasv

Pikaajaliselt on tootlikkuse tõus evolutsiooniline protsess ja seotud majanduse pikaajaliste arengutega. Selles analüüsietapis selgitatakse, milline on olnud majanduse struktuurimuutuste mõju tootlikkusele ja mida võib oodata edaspidi. Milline on Eesti pikaajaline potentsiaalne majanduskasv.

Uuringuetapi teostamisel toetatakse Eesti Panga ja Tallinna Tehnikaülikooli varasematele uuringutele antud teemal.

II Globaalsete väärtusahelate struktuurimuutused viimasel 10–15 aastal

Eesti majandust ja tootlikkust on varasemalt uuritud eelkõige sektorite võrdluses või käsitledes erinevaid riigisiseseid mõjutegureid. Eelmise peaministri Taavi Rõivase initsiatiivil koos käinud majandusarengu töögrupi raportis tõdetakse, et napib analüüse selle kohta, mida välismaailma ja välismajanduse arengud võivad Eestile kaasa tuua. Käesolevas uuringus käsitletakse globaalseid väärtusahelaid ühe olulise ülekandemehhanismina, mille kaudu geoökonomilised, tehnoloogilised jms arengud Eesti majandust mõjutavad. Selgitatakse, millised tegurid mõjutavad globaalseid väärtusloomeahelaid (GVC). Kuidas on muutunud GVCde struktuur. Kuidas on see mõjutanud GVCdes osalevate ettevõtete tootlikkust. Millised on GVCdega seotud määramatused (*uncertainties*).

Teostajad: Uku Varblane (Tartu Ülikool), Erik Terk (Tallinna Ülikool)

Tähtaeg: veebruar 2018

III Eesti ettevõtete osalemine ning positsioon globaalsetes ja lokaalsetes väärtusahelates

Selles uuringuetapis analüüsitakse, kuidas on üles ehitatud Eesti ettevõtete lokaalsed väärtusahelad. Kuidas on Eesti ettevõtted seotud globaalsete väärtusahelatega. Millised on väärtusahela positsiooni ja tootlikkuse seosed.

Neile küsimustele vastamiseks kasutatakse suurandmeanalüüsi meetodeid ning pannakse kokku unikaalne andmekogu, ühendades omavahel Maksu- ja Tolliameti andmebaasi, mis sisaldab ettevõtetevaheliste tehingute infot, ning Statistikaameti väliskaubanduse andmekogu, mis sisaldab infot toote- ja teenusgruppide kohta ning jaotust vahetarbe- ning lõpptarbekaupadeks.

Analüüsietapi käigus:

- identifitseeritakse olulisemate tarneahelate juhtettevõtted ning analüüsitakse nende tagamaad, võrreldakse erinevaid tarneahelaid omavahel;
- antakse hinnang Eesti ettevõtete positsioonile globaalsetes väärtusahelates ning
- analüüsitakse tootlikkuse ja väärtusahela positsiooni vahelisi seoseid ökonomeetriliste meetoditega.

Teostajad: Andres Võrk (Tartu Ülikool), Taavi Unt (Tartu Ülikool)

Tähtaeg: august 2018 (vahetulemused märts 2018)

IV Ettevõtete investeringute seos tootlikkusega ning ettevõtete investeerimismustrid

Selles uuringuosas analüüsitakse, millised tehnoloogilised arengud mõjutavad enim Eesti ettevõtteid. Otsitakse vastuseid küsimustele, millised on ettevõtjate investeerimisotsuseid mõjutavad tegurid nii praegu kui ka hinnanguliselt tulevikus. Millised on peamised investeerimismustrid (ärimudeli arendamisest tingitud erinevat tüüpi investeringute vajadus) ja milline on investeerimisaktiivsus erinevatel tegevusaladel. Milliseid investeerimismustreid ja millist investeerimisaktiivsust võib edaspidi Eesti ettevõtetes oodata. Kuidas investeerimismustri muutus mõjutab tootlikkuse tõusu.

Teostajad: Kadri Männasoo (Tallinna Tehnikaülikool), Aaro Hazak (Tallinna Tehnikaülikool), Mait Rungi (Tallinna Tehnikaülikool), Heili Hein (Tallinna Tehnikaülikool), Helery Tasane (Tallinna Tehnikaülikool)

Tähtaeg: mai 2018

V Ettevõtluse ökosüsteemid Eestis

Uringuetapi eesmärk on panna kokku Eesti ettevõtluse ökosüsteeme kirjeldav aluspilt, millest saaks lähtuda tootlikkust käsitlevate arenguperspektiivide koostamisel.

Analüüs keskendub sellele, kuidas ettevõtete koostöösuhted ja piirkondlikud/valdkondlikud kontekstid mõjutavad ettevõtluse ambitsioonikust ning toetavad nn tootlikku ettevõtlust. Ökosüsteemina mõistetakse vastastikku ühendatud ettevõtjate, ettevõtlusorganisatsioonide, institutsioonide (ülikoolid, avaliku sektori asutused) ja ettevõtlusprotsesside (ettevõtete sünnimäär, suure kasvupotentsiaaliga ettevõtete hulk jne) kooslust, mille komponentide koostoime määrab oluliselt ettevõtete tulemuslikkust.

Analüüsi käigus luuakse Eesti ettevõtluse ökosüsteemide tüpoloogia, analüüsitakse erinevaid tüüpe tootlikkuse arengu toetamise seisukohast ning hinnatakse ökosüsteemide arenguperspektiive.

Teostajad: prof Gunnar Prause (Tallinna Tehnikaülikool), Aleksander Michelson (Praxis), Merle Küttim (Tallinna Tehnikaülikool), Merli Reidorf (Tallinna Tehnikaülikool), Marianne Kallaste (Tallinna Tehnikaülikool), Tarmo Tuisk (Tallinna Tehnikaülikool), Helena Rozeik (Tallinna Tehnikaülikool)

Tähtaeg: aprill 2018 (vahetulemused märts 2018)

3.2. Maailma mõttekodade ja trendide seire

- **Uudiskirja** maailma mõttekodade värskematest analüüsides koostatakse iga kuu alates maikuust, praeguseks ajaks on välja antud kaheksa numbrit.
www.riigikogu.ee/arenguseire/arenguseire-keskuse-uudiskiri
Riigikogu liikmete tagasiside küsitluses hindasid vastanud rahulolu uudiskirjaga 10-palli skaalal keskmise hindega 7,7. (Küsitlusele vastas 6 Riigikogu liiget.)
- Valminud on aktuaalseid tulevikuteemasid käsitlev **trendiülevaade „Pikksilm”**, mille esimene number sisaldab arutlevaid ja ülevaatlikke artikleid järgmistel teemadel.
 - Kas andmetest kujuneb uus varaklass?

- Kas uued ärimudelid leevendavad survet riigi sotsiaalsüsteemile?
 - Kas digitaliseerimine devalveerib kõrghariduse?
 - Kas *blockchain* on üksnes uus tehnoloogiline mänguasi või digirevolutsioon?
 - Globaalse vastutuse jagamine – sisu või silt?
 - Kas tehisintellekti kasvuraskused on ületatavad?
- Käivitunud on **teemaõhtud**, kus koos pädevate ekspertidega arutletakse valitud teemadel. Eesmärk on pakkuda osalejatele süsteemset faktilist ülevaadet kombinatsioonis teemat tundvate ekspertide hinnangute ja prognoosidega tulevikuks. Toimunud on järgmised teemaõhtud.
 - 17.10.2017 teemaõhtul otsiti vastuseid suurandmete, tehisintellekti ning plokiahela (*blockchain*) tehnoloogiaga seotud õiguslikele küsimustele. Teemaõhtul esitasid oma arusaama NJORD Advokaadibüroo partner, Tartu Ülikooli infotehnoloogia õiguse doktorant ja IT-õiguse magistriprogrammi õppejõud **Anne Veerpalu**, advokaadibüroo TRINITI partner ja Riigikantselei tellitud intelligentsete sõidukite kasutuselevõtmise analüüsi üks autoritest **Karmen Turk** ning **Ivo Lõhmus** ettevõttest Guardtime.
 - 24.10.2017 teemaõhtul käsitleti Eestis viimasel ajal läbiviidud tööturгу puudutavaid uuringuid, küsides, mida saame nende põhjal kokkuvõtlikult järeldada. Ülevaate uuringute tulemustest tegi **Johanna Vallistu**, Arenguseire Keskuse tulevikutöö uuringu juht. Teemat kommenteerisid **Thea Treier**, Sotsiaalministeeriumi tööturu osakonna juhataja ning **Janno Järve**, Rakendusuuringute Keskuse Centar vanemanalüütik.
 - 01.11.2017 teemaõhtul käsitleti trende haridusvallas ja hariduse globaliseerumist ning arutleti, kas uued ärimudelid saavad leevendada survet sotsiaalsüsteemile. Oma vaateid jagasid **Aune Valk**, Haridus- ja Teadusministeeriumi analüüsiosakonna juhataja ning **Mihkel Kaevats**, Sotsiaalministeeriumi tööturu osakonna nõunik.
 - 7.12.2017 teemaõhtul tegi ettekande Lundi Ülikooli doktorant **Kadri Kuusk**, ettekanne käsitles **seotud mitmekesisuse rolli majanduskasvus**, tuginedes Rootsi regioonide arengu näitele aastail 1990–2010. Arutelus osalesid prof **Kadri Ukrainski** ja prof **Urmas Varblane**.

- Osalejad hindasid teemaõhtute kasulikkust enda jaoks 10 palli skaalal keskmise hindega 8. Riigikogu liikmete seas läbiviidud küsitlus andis ühehäälselt tulemuseks, et Arenguseire Keskus peaks korraldama teemaõhtuid ka edaspidi. (Küsitlusele vastas 6 Riigikogu liiget.)

3.3. Seminarid ja konverentsid

Laiema avalikkuse kaasamiseks arenguseiresse korraldati 14. juunil 2017 **seminar „Teistmoodi tulevik”**, millest võttis osa kokku *ca* 85 huvilist Riigikogust, ministriumidest ja muudest ametiasutustest, teadusringkondadest ja mujalt.

Seminaril astusid üles kaks arenguseire ja stsenaariumide planeerimise asjatundjat. Oxfordi Ülikooli õppejõud ja ettevõtte NormannPartners asutaja **Ulf Mannervik** tutvustas Oxfordis peetava kursuse varal stsenaariumide planeerimise meetodeid ning tõi näiteid oma pikast praktikast, mis muuhulgas hõlmavad maksunduse, töö, transpordi, laevanduse ja taastuvenergia valdkonnas läbi viidud stsenaariumi-analüüse.

Euroopa Komisjoni arenguseire nõunik **Ricardo Borges de Castro** rääkis, miks ja kuidas kasutab Euroopa Komisjon arenguseiret ja stsenaariumi-analüüse ning millised on parasjagu käsilolevad tööd.

Ettekannetele järgnesid professionaalsete moderaatorite juhtimisel töötoad, kus arutati avaliku (e-)valitsemise, tuleviku tööturu ning tootlikkuse arengu mõjutegureid. Kogutud mõtted ja arvamused dokumenteeriti ning neid kasutati lähteülesannete edasiarendamisel, samuti saab neid uuringute valmimise järel kasutada võrdluspildina, mis esitab asjaosaliste ootusi ja arusaamist uuritavatest teemadest.

www.riigikogu.ee/infoallikad/fookusteemad/arenguseire-keskuse-seminar-teistmoodi-tulevik

Osalejad hindasid seminari kasulikkust enda jaoks 10 palli skaalal keskmise hindega 8,0.

29. novembril 2017 korraldas Arenguseire Keskus koostöös Riigikogu liikme **Anne Sullinguga „Innovatsioonikonverentsi otsustajatele: riigi võimalused ja valikud”**.

Innovatsioonikonverentsi fookuses oli riigi roll ja valikud innovatsioonipoliitikas, tehnoloogiasirde kogemus ülikoolides, teadus- ja arendustegevuse konverteerimine majanduslikuks kasuks, innovatsiooni toetav keskkond ning innovatsioonipoliitika eripärad, kui sihtgrupiks on väikesed ja keskmised tootmisettevõtted.

Esinejatena astusid üles **Fuad Hasanov** ja **Reda Cherif** Rahvusvahelisest Valuutafondist, Stanford Research Institute'i korporatiivstrateegia juht **Dennis Tsu** ja USA riikliku teadusfondi taustaga innovatsiooni- ja ettevõtlusvaldkonna konsultant **Rathindra DasGupta**, Hollandi Brainporti regiooni rahvusvahelise programmi juht **Naomie Verstraeten**, Saksa valitsuse teadusuuringute- ja innovatsioonikomisjoni liige ning Jena Ülikooli professor **Uwe Cantner** ning Arenguseire Keskuse juhataja **Tea Danilov**.

Ettekannetele järgnes arutelu teemal „Maailma innovatsioonipoliitika kogemuste rakendatavus Eestis”, milles osalesid Tallinna Tehnikaülikooli rektor ja arenguseire nõukoja liige **Jaak Aaviksoo**, Tartu Ülikooli rektor **Volli Kalm**, Ettevõtluse Arendamise Sihtasutuse juhatuse esimees **Alo Ivask** ja SEB privaatpanganduse strateeg **Peeter Koppel**.

Konverentsil osales 142 inimest ning tagasisidet andis neist 47. Keskmine hinne 10-palli skaalal oli 7,9. (Sealjuures oli madalaim hinne 5 ning 15 inimest andsid hindeks 9 või 10.)

4. Ülevaade Arenguseire Keskuse käivitamisest

4.1. Töötajad ja lepingulised eksperdid

Arenguseire keskus töötas 2017. a lõpu seisuga juhataja, uuringute juht ja kolm ekspert-analüütikut (neist üks 0,5 koormusega), projektijuht, kommunikatsioonispetsialist (0,5 koormusega) ja konsultant (assistent). Rohkem infot töötajate kohta, sealhulgas ülevaade varasemast töökogemusest ja kvalifikatsioonist, on leitav Arenguseire Keskuse veebist.

www.riigikogu.ee/arenguseire/inimesed

Arenguseire Keskuse töösse kaasatud majavälised eksperdid, teadlased ja analüütikud on esitatud lisas 4.

4.2. Rahvusvaheline koostöö

2017. a jooksul on Arenguseire Keskus seadnud sisse koostöösuhted järgmiste rahvusvaheliste osapooltega.

- 1. OECD arenguseire võrgustik (Government Foresight Community).** Arenguseire Keskus on liige OECD koordineeritavas arenguseire võrgustikus, mis hõlmab arenguseirega tegelevaid riigiasutusi OECD liikmesriikidest üle maailma. Võrgustiku liikmed kohtuvad kaks korda aastas ning vahetavad kogemusi. 9.–10. oktoobril Pariisis toimus viimane taoline kohtumine, millest võttis osa ka Arenguseire Keskuse juhataja Tea Danilov.
- 2. OECD analüüsimeeskonnad.** OECDs analüüsitakse sügavuti mitmeid teemasid, sealhulgas globaalseid väärtusahelaid, tootlikkust, tööturгу ja digitaliseerimise mõjusid majandusele. Arenguseire Keskus käis töövisiidil OECDs 27. novembril, et seada sisse koostöö ning saada ülevaade OECD analüütikute viimastest töödest neil teemadel.

- 3. Euroopa Parlamendi Teabeteenistus (European Parliament Research Service, EPRS).** EPRSi on kaks üksust, mille tegevus on sarnane Arenguseire Keskusele: globaaltrendide üksus (Global Trends Unit) ning teaduse- ja tehnoloogiaseire üksus (Science and Technology Options Assessment, STOA). EPRSi praktikad ja publikatsioonid on olnud Arenguseire Keskusele oluline eeskuju.
- 4. European Political Strategy Centre (EPSC).** EPSC on Euroopa Komisjoni strateegiline mõttekoda, mis koostas 2017. a kevadel ilmunud viis stsenaariumit EL27 tulevikust. EPSCi nõunik Ricardo Borges de Castro esines Arenguseire Keskuse seminaril „Teistmoodi tulevik” 14. juunil.
- 5. Soome parlamendi tulevikukomitee.** Arenguseire Keskus on sisse seadunud vastastikuse infovahetuse tulevikukomitee sekretariaadiga ning Soome riikliku arenguseire võrgustiku koordinaatoriga Soome peaministri büroost.
- 6. SITRA.** SITRA on valitsusest ja parlamendist sõltumatu mõttekoda, mis lisaks analüüside tegemisele viib ellu ka uue poliitika eksperimente, neist tuntuim hetkel on kodanikupalga eksperiment. Muuhulgas töötab SITRA töö ja sissetuleku teemadega, mis haakuvad Arenguseire Keskuse tulevikutöö uurimisprojektiga.
- 7. Turu Ülikool.** Soomes õpetatakse arenguseiret ülikooli tasandil juba alates 60ndatest aastatest, see on ainus ülikool Euroopas, kus sel erialal saab kaitsta doktorikraadi. Turu Ülikooliga on sõlmitud kokkulepped infovahetuseks ning Arenguseire Keskuse publikatsioonide avaldamiseks Turu Ülikooli väljaannetes.
- 8. ETLA.** ETLA on Soome majandusanalüüsi instituut, mis keskendub tööstuse, tootlikkuse ja rahvusvahelise kaubanduse uurimisele. Arenguseire Keskus teeb ETLAga koostööd tootlikkuse uurimisprojekti raames siseriiklike ja rahvusvaheliste väärtusahelate analüüsimisel.
- 9. Digital Squads.** Tegemist on digitaalset arenguid analüüsivate mõttekodade koostööga, milles lõövad kaasa Internet Economy Foundation ja I-Rights Lab Saksamaalt, Swedish National Board of Trade Rootsist, French Digital Council Prantsusmaalt ning Arenguseire Keskus. Hetkel on käsil digitaalsete platvormide teema, mis haakub Arenguseire Keskuse (e-)valitsemise uuringuga.
- 10. GEM konsortsium.** Arenguseire Keskus on partner Global Entrepreneurship Monitori (GEM) rahvusvahelises võrgustikus, mis kogub ja analüüsib ühtse metoodika abil igal aastal andmeid ettevõtluse ja ettevõtlikkuse olukorra kohta võrgustikus olevates riikides.

Võrgustikus on ligikaudu 100 riiki. 2017. a kogutud andmete alusel tehtava analüüsi tulemused avalikustatakse 2018. a veebruaris.

11. Hertfordshire'i Ülikool. Tegemist on juhtiva uurimisasutusega uute töövormide ning eriti platvormitöö osas. Arenguseire Keskus on loonud koostöösidemed ülikooli professori Ursula Huwsiga, kes on lisaks valdkondlikule akadeemilisele tööle loonud platvormitöö leviku kohta Euroopas küsitluse, mis on tänaseks läbi viidud 7 riigis. Arenguseire Keskus viib koostöös ülikooli ja **FEPSiga** sarnase küsitluse läbi ka Eestis.

4.3. Avalik kommunikatsioon

Alates arenguseire tegevuskava valmimisest on pööratud palju tähelepanu Arenguseire Keskuse ja arenguseire tutvustamisele avalikkusele. Seda eesmärki teenivad pressiteated, uudiskirjad, postitused sotsiaalmeedias, publikatsioonid, konverentsiettekanded ning intervjuud ja esinemised meedias.

2017. a on Arenguseire Keskus loonud ja arendanud järgmisi infokanaleid.

- Koduleht www.riigikogu.ee/arenguseire
- Igakuine uudiskiri maailma mõttekodade värskematest analüüsidesid www.riigikogu.ee/arenguseire/arenguseire-keskuse-uudiskiri
- Arenguseire Keskuse leht Facebookis www.facebook.com/arenguseire

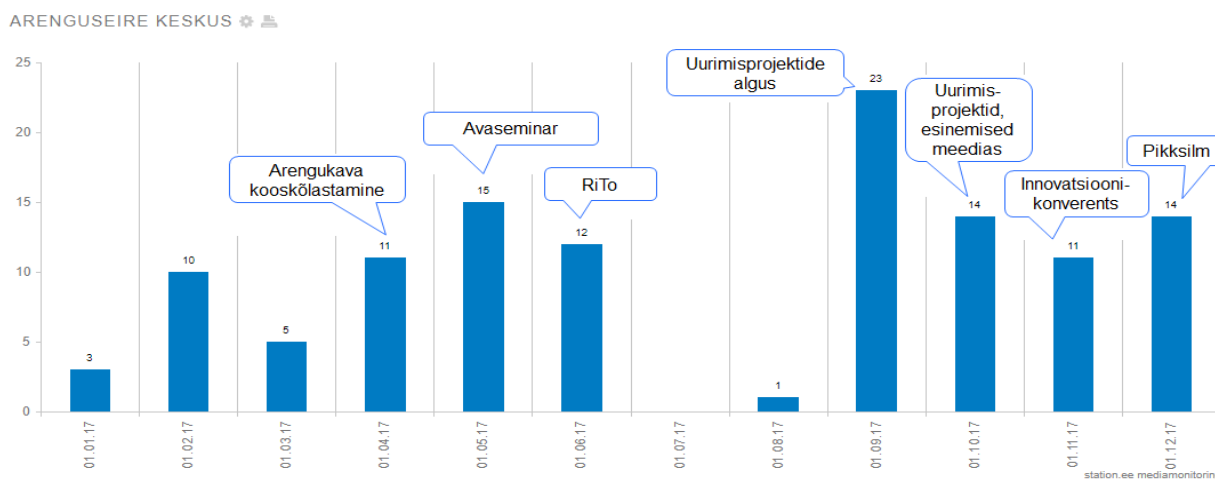
Valik artikleid ja ettekandeid

- [Majanduskomisjon kooskõlastas arenguseire tegevuskava](#), IT-uudised, 18.04.2017
- [Arenguseire keskus loodab, et otsustajad nende analüüsidega ka arvestavad](#), ERR, 03.05.2017
- Kadri Tamm: [Arenguseire Keskusele anti stardipauk](#), ajakiri TööstusEST, 05.2017
- Meelis Kitsing, Tea Danilov: [Arvamus tuleviku kohta mõjutab praeguseid otsuseid](#), Riigikogu Toimetised nr 35, 06.2017
- [Videosalvestus RiTo nr 35 esitlusest Riigikogus](#), 8.06.2017
- [Eesti naised on üha ettevõtlikumad](#), Postimees, 11.09.2017
- [Arenguseire Keskus hakkab uurima avaliku sektori valitsemist](#), Postimees, 20.09.2017

- [Arengeuseire Keskuse eestvedamisel otsivad eksperdid võimalusi Euroopa digitaliseerimise edendamiseks](#), IT-uudised, 29.09.2017
- [Arengeuseire Keskus: töösuhete ümbermõtestamine on paratamatu](#), Vooremaa, 03.10.2017
- [Teaduspõhine poliitika võiks alguse saada nn teadlaste liisimise süsteemist](#), ERR, 10.10.2017
- Töösuhete ümbermõtestamine on vajalik ja ka paratamatu, Äripäev, lk 16, 13.10.2017
- Tea Danilov: [Arengeuseire aitab kaasa teaduse ja poliitikakujunduse soojematele suhetele](#), Postimees, 17.10.2017
- Tea Danilov, ettekanne IKT aastakonverentsil: „[Kuidas õigusloome käib kaasas digimajanduse trendidega?](#)“, Äripäeva Raadio, 08.11.2017
- Meelis Kitsing: [Riigireform - kompa elevanti palju tahad, ilma mõistusetähtsusest ikka aru ei saa](#), Delfi, 13.11.2017
- [Eesti majandusarengu võti on innovatsioonil põhineva strateegia elluviimises](#), IT-uudised, 30.11.2017
- [Kuidas jõuda kõrge sissetulekuga riikide hulka?](#), finantsuudised.ee, 04.12.2017
- Johanna Vallistu: [Võitjad ja kaotajad uue töö maailmas](#), Postimees, 20.12.2017
- [Ekspertide koostatud kogumik käsitleb maailmatrendide mõju Eestile](#), IT-uudised, 27.12.2017

Alljärgnev tabel esitab Arengeuseire Keskuse meediaprofiili kuude lõikes.

Tabel 1. Arengeuseire Keskus meedias. Allikas: STATION

4.4. Koostöö Riigikoguga

Koostöö Riigikoguga toetub kolmele sambale.

Esiteks uuringud, mille juhtkomisjonides osaleb praeguse seisuga 16 Riigikogu liiget. Juhtkomisjonides osalemine võimaldab suunata uuringu käiku, saada põhjalik ülevaade analüüsitava teema hetkeseisust ning tulevikuperspektiividest, samuti kohtuda ja pidada arutelusid valdkonda tundvate analüütikute ja teadlastega nii Eestist kui välismaalt.

Teiseks maailma mõttekodade ja trendide seire, mille tulemina edastatakse Riigikogu liikmetele uudiskirja vormis regulaarselt infot mõttekodade värsketest analüüsides ning koostatakse ülevaateid olulistest trendidest. 2017. aastal saatsime välja 8 uudiskirja ning avamisstatistikast nähtub, et keskmiselt loeb uudiskirja 35% Riigikogu liikmetest. Kogumik valitud trendidest „Pikksilm” valmis 2017. aasta detsembris. Arenguseire Keskus on avatud Riigikogu liikmete ettepanekutele uudiskirja ja trendiülevaate teemade, ülesehituse vms kohta.

Kolmandaks pakutakse Riigikogu liikmetele võimalust korraldada arutelusid või seminare neile südamelähedastel teemadel, kaasates teadlasi ja eksperte. Senini on seda võimalust kasutanud Riigikogu liige Krista Aru, kelle ettepanekul toimus teemaõhtu „Mida järeltada viimase aja tööturu-uuringutest?” ning Riigikogu liige Anne Sulling, kellega koostöös korraldati „Innovatsioonikonverentsi otsustajatele: riigi võimalused ja valikud” 29. novembril.

Arenguseire Keskus on uuringuid ja nende esmaseid tulemusi tutvustanud mitmes Riigikogu komisjonis.

- (E-)valitsemise uuringu esimese etapi tulemuste tutvustus ja arutelu toimus **riigireformi probleemkomisjonis** 4. detsembril 2017.
- Tuleviku tööturu uuringu hetkeseisu tutvustus **sotsiaalkomisjonis** leidis samuti aset 4. detsembril 2017 ning **rahvastikukriisi probleemkomisjonis** 11. detsembril 2017.

Tehisintellekti ja suurandmete reguleerimise teemaline ülevaade leiab **majanduskomisjonis** aset 23. jaanuaril 2018. a ning (e-)valitsemise uuringu empiiriliste tulemuste esitlemine **riigireformi probleemkomisjonis** 5. veebruaril 2018.

Sarnaselt kehtiva arenguseire tegevuskava koostamisele eelnenud kohtumistele mitmetes komisjonides ja fraktsioonides 2017. aasta alguses on ka 2018. aastal kavas koguda Riigikogu liikmetelt soovitusi uue arenguseire tegevuskava koostamiseks.

Lisa 1. Ülevaade toimunud kohtumistest arenguseire tegevuskava koostamise käigus

RIIGIKOGU

Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsioon

Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon

Eesti Vabaerakonna fraktsioon

Eesti Reformierakonna fraktsioon

Majanduskomisjon

Kultuurikomisjon

Riigikaitsekomisjon

Maaelukomisjon

Õiguskomisjon

Keskkonnakomisjon

Rahanduskomisjon

Mart Helme – Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna esimees

Hanno Pevkur – Eesti Reformierakonna esimees

Andres Herkel – Eesti Vabaerakonna fraktsiooni esimees

Eiki Nestor – Riigikogu esimees

Kersti Sarapuu – Eesti Keskerakonna fraktsiooni esimees

Toomas Vitsut – Euroopa Liidu Asjade Komisjoni esimees

Maris Lauri – Riigikogu liige

Anne Sulling – Riigikogu liige

Erki Savisaar – Riigikogu liige

Helmen Kütt – sotsiaalkomisjoni esimees

Marko Mihkelson – väliskomisjoni esimees

Ivari Padar – riigireformi komisjoni esimees

Jürgen Ligi – riigieelarve kontrolli komisjoni esimees

Hannes Hanso – riigikaitsekomisjoni esimees

Küllli Kapper – Euroopa Liidu asjade komisjoni nõunik-sekretariaadijuhataja

Kaido Rosin – majanduskomisjoni nõunik-sekretariaadijuhataja

Birgit Keerd-Leppik – väliskomisjoni nõunik-sekretariaadijuhataja

Tiina Licht – rahanduskomisjoni nõuniks-sekretariaadijuhataja

PRESIDENT Kersti Kaljulaid

PRESIDENDI KANTSELEI

Liia Hänni – nõunik

Urmo Kübar – nõunik

Heido Vitsur – nõunik

Tiit Riisalo – kantselei direktor

PEAMINISTER Jüri Ratas

PEAMINISTRI BÜROO

Martin Lindpere – peaministri nõunik

EESTI PANK

Ardo Hansson – president

Ülo Kaasik – asepresident

RIIGIKONTROLL

Alar Karis – riigikontrolör

Urmet Lee – arendusjuht

ÕIGUSKANTSLER Ülle Madise

ÕIGUSKANTSLERI BÜROO

Olari Koppel – õiguskantsleri nõunik

Angeelika Sarapuu – nõunik

RAHANDUSMINISTEERIUM

Mihhail Korb – riigihalduse minister

Veiko Tali – kantsler

Kaia Sarnet – regionaalarengu asekanstler

Raigo Uukkivi – halduspoliitika asekanstler

Marlen Piskunov – riigihalduse ja avaliku teenistuse osakonna juhataja

Sven Kirsipuu – fiskaalpoliitika osakonna juhataja

Madis Aben – analüütik

Erkki Lõhmuste – analüütik

Risto Kaarna – analüütik

MAJANDUS- JA KOMMUNIKATSIOONIMINISTEERIUM

Urve Palo – ettevõtlus- ja infotehnoloogia minister

Viljar Lubi – majandusarengu asekanstler

Siim Sikkut – IT asekanstler

Margus Sarapuu – nõunik

Toomas Haidak – transpordi ja investeringute osakonna juhataja

Majandusarengu osakonna spetsialistid ja analüütikud

SOTSIAALMINISTEERIUM

Kaia Iva – sotsiaalkaitseminister

Janar Holm – tööala asekanstler

Thea Treier – tööelu arengu osakonna juhataja

Janar Kriiska – tööturupoliitika juht

Liina Kaldmäe – analüütik

HARIDUS- JA TEADUSMINISTEERIUM

Indrek Reimand – teaduse asekanstler

Taivo Raud – teadusosakonna juhataja

EESTI AMETIÜHINGUTE KESKLIIT

Peep Peterson – esimees

Kaja Toomsalu – palgasekretär

KAITSEUURINGUTE KESKUS

Jüri Luik – juhataja

ELLEX RAIDLA

Jüri Raidla

RIIGI INFOSÜSTEEMIDE AMET

Andres Kütt – riigi IT arhitekt

TARTU ÜLIKOOL

Volli Kalm – rektor

Urmas Varblane – professor

Raul Eamets – sotsiaalteaduskonna dekaan

Jaak Vilo – IT teaduskonna dekaan

EESTI TEADUSAGENTUUR

Andres Koppel – juhatuse esimees

Karin Jaanson – tegevjuht

TTÜ

Innar Liiv – IT teaduskonna dotsent

Rainer Kattel – professor

STRATEEGIABÜROO

Henry Kattago – strateegidirektori kt

Hille Hinsberg – avaliku sektori ja sotsiaalse innovatsiooni rakkerühma nõunik

Maarjo Mändmaa – avaliku sektori ja sotsiaalse innovatsiooni rakkerühma juht

Kaja Peterson – Säästva Arengu Komisjoni esimees

PRAXIS

Tarmo Jüristo – juhatuse esimees

Katrin Pihor – juhatuse liige

Alari Paulus – majanduse valdkonna analüütik

EESTI KOOSTÖÖ KOGU

Teele Pehk – juhataja

Küllli Taro – programmijuht

SEI TALLINN

Lauri Tammiste – juhataja

TALLINNA ÜLIKOOL

Tiit Land – rektor

Erik Terk – professor

INTEGRATSIOONI SIHTASUTUS

Dmitri Burnašev – juhataja

MAKSU- JA TOLLIAMET

Ivar Laur – teabeosakonna ekspert

Janek Leis – teabeosakonna juhataja

SWEDBANK

Rober Kitt – Swedbank Eesti juhataja

Lisa 2. Arenguseire tegevuskava 2017–2018

Töö nimetus	Avaliku (e-)valitsemise tulevik Eestis	
Põhjendus	<p>Uuringu eesmärk on viia omavahel kokku e-riigi arengud ning avaliku sektori reformid. Uuringu väljundiks on stsenaariumid aastani 2030, mis tekivad erinevate avaliku halduse mudelite ning info- ja kommunikatsiooni tehnoloogia (IKT) kasutamise koostoimel.</p> <p>Paljudes riikides otsitakse vastuseid küsimustele, kas ja kuidas viia otsustuspädevust ja riiklike teenuste korraldamist kodanikule lähemale ning suurendada osalusdemokraatiat. Nendele küsimustele vastamiseks on keskne roll e-riigil: kuidas erinevate IKT lahenduste kasutamise ja leviku abil aidata kaasa avaliku sektori reformimisele ning uute valitsemismudelite tekkimisele?</p> <p>Pikaajalise riigireformi üheks keskseks teemaks peab olema ka tasakaalu saavutamine täidesaatva ja seadusandliku võimu vahel, pakkudes välja võimalikke viise, kuidas seadusandlik võim saab enda rolli strateegilistes otsustes suurendada ja tugevdada. Samuti on oluline luua arengustsenaariumid kohalike omavalitsuste rollist avaliku sektori valitsemisel ning kogukondade ja kodanike kaasamiseks otsustusprotsessidesse. Kohalike omavalitsuste rolli käsitlemisel on oluline arvestada regionaalse majanduse tugevust Eestis, mis mõjutab omavalitsustasandi võimekust ülesannete täitmisel.</p>	
Eelarve	<p>Analüüsid ja ekspertiisid: <u>100 000 eurot</u>, sellest 70 000 aastal 2017 ja 30 000 aastal 2018</p> <p>Üritused ja kommunikatsioon: <u>12 000 eurot</u>, sellest 6 000 aastal 2017 ja 6 000 aastal 2018</p>	
Ajakava	Lähteülesande koostamine, taustaanalüüs, uurijate konsortsiumi loomine, võtmeisikutest juhtgrupi loomine	Aprill – mai 2017
	Uuringu algus	Juuni 2017
	Vaheraport ja tagasiside juhtgrupilt	November 2017
	Lõppraport ja tulemuste tutvustamine	Aprill 2018

Töö nimetus	Tuleviku töösuhete mängureeglid	
Põhjendus	<p>Uuringu eesmärk on omavahel kokku siduda rahvastikuarengu stsenaariumid, töövormide ja töösuhete muutumine ajas ning selle õiguslikud ja maksunduslikud tagajärjed. Täiendav eesmärk on koondada ja süstematiseerida eksperimenteerivad mõttearendused, mida maailmast ja Eestist on võimalik leida tööturu regulatsiooni võimalike põhimõtteliste uuenduste kohta.</p> <p>Uuring otsib vastuseid küsimustele, kuidas muutuvad tulevikus erinevate töösuhete omavahelised proportsioonid? Millised stsenaariumid saame, kui liidame rahvastikuarengu-stsenaariumidele töövormide muutumise? Mida see tähendab maksubaasile? Millised on uued ideed tööturu reguleerimiseks ja maksude kogumiseks, millega maailmas eksperimenteeritakse? Mida need tähendaksid Eesti kontekstis?</p> <p>Uuringu väljunditeks on: 1) stsenaariumid tööjõu hulga, töövormide ja maksubaasi võimalike arengute kohta kuni aastani 2030; 2) ülevaade regulatsioonimudelite alasest mõttetööst maailmas; 3) alternatiivsete regulatsioonimudelite võrdlus koostatud stsenaariumide raamistikus.</p>	
Eelarve	<p>Analüüsid ja ekspertiisid: <u>140 000 eurot</u>, sellest 50 000 aastal 2017 ja 90 000 aastal 2018</p> <p>Üritused ja kommunikatsioon: <u>15 000 eurot</u>, sellest 7 000 aastal 2017 ja 8 000 aastal 2018</p>	
Ajakava	Lähteülesande koostamine, taustaanalüüs, uurijate konsortsiumi loomine, võtmeisikutest juhtgrupi loomine	Juuni – juuli 2017
	Uuringu algus	August 2017
	Vaheraport ja tagasiside juhtgrupilt	Märts 2018
	Lõppraport ja tulemuste tutvustamine	September 2018

Töö nimetus	Tootlikkuse arengu väljavaated Eesti ettevõtluses	
Põhjendus	<p>Uuringu eesmärk on hinnata lisandväärtuse kasvu perspektiive Eesti majanduses ja koostada stsenaariumeid, kasutades stsenaariumide defineerimisel erinevate võimalike mõjurite kombinatsioone. Varasemalt on Eestis uuritud teadus- ja arendustegevuse või ekspordi mõjusid tootlikkusele, maailmas on olulise tootlikkuse mõjutegurina leidnud käsitlemist juhtimiskvaliteet. Klassikaline tootlikkuse mõjutegur on ressurss ja tooraine, seejuures on majandus seda tootlikum, mida rohkem on võimalik kasutada ja väärindada kohalikke ressursse ja loodusvarasid. Järjest enam seostatakse tootlikkuse arenguperspektiive ettevõtete paiknemisega väärtusloome ahelates ning siseriiklike tarneahelate pikkusega. Uusi võimalusi Eestis toimivaid väärtusahelaid tuvastada ja nende mahtu, ulatust vms tunnuseid hinnata võivad pakkuda Maksu- ja Tolliameti andmed (eelkõige tehinguinfo andmebaas, mis on tekkinud seoses ettevõtetele rakendunud kohustusega deklareerida üksiktehinguid, mis on suuremad kui 1000 eurot). Arengu-alternatiivide hindamisel on üks võimalik infoallikas välismaised ettevõtted, kes väärtusahelat kontrollivad, või ka välismaised kaubandusettevõtted, kes oma sortimenti koostavad – nii võib olla võimalik saada infot, kuhu turg konkreetses valdkonnas liigub ning mis sellest järeldub Eesti ettevõtete jaoks, kes konkreetses väärtusahelas tegutsevad.</p>	
Eelarve	<p>Analüüsid ja ekspertiisid: <u>120 000 eurot</u>, sellest 30 000 aastal 2017 ja 90 000 aastal 2018</p> <p>Üritused ja kommunikatsioon: 15 000 eurot, sellest 5 000 aastal 2017 ja 10 000 aastal 2018</p>	
Ajakava	Lähteülesande koostamine, taustaanalüüs, uurijate konsortsiumi loomine, võtmeisikutest juhtgrupi loomine	September – oktoober 2017
	Uuringu algus	November 2017
	Vaheraport ja tagasiside juhtgrupilt	Aprill 2018
	Lõppraport ja tulemuste tutvustamine	September 2018

Töö nimetus	Maailma mõttekodade seire	
Põhjendus	<p>Arenguseire üks klassikaline tõlgendus on varajaste märkide ja tärkavate trendide avastamine ja nende tähenduse analüüs. Sellega tegelevad arvukad mõttekojad üle maailma. Parlamentide juures tegutsevad analüüsi- ja seirekeskused sageli ise analüüse ei teegi, vaid vahendavad maailmas juba saadaolevaid ning vajadusel paigutavad neid kohalikku konteksti.</p> <p>Eestis ei ole täna võimalik saada süstemaatilist ja regulaarset ülevaadet maailma olulisemate mõttekodade töödest. Samas oleks Riigikogu liikmetele oma tegevuse laiema konteksti tajumiseks oluline teada, millised teemad on maailma mõttekodades käsitlemisel. Käesoleva töö eesmärk on luua ajas uuenev klassifikaator teemadest, mille üle maailma tulevikumõtled aru peavad, ning tuua lühivormis välja peamised järeldused. Seda infot on võimalik kättesaadavaks muuta näiteks regulaarse uudiskirja kujul.</p> <p>Olulisemad käsitlused, millel on eeldatavalt Eestiga suurem puutumus, varustada lisaks ka ekspertide kommentaaridega, mis avavad vaadeldava arengu võimalikke tagajärgi Eesti jaoks, samuti korraldada seminare või teemaõhtuid Riigikogu liikmete ja ekspertide osalusel.</p>	
Eelarve	Üritused ja kommunikatsioon: 10 000 eurot, sellest 5000 eurot aastal 2017 ja 5000 eurot aastal 2018	
Ajakava	Uudiskirja käivitamine	Mai 2017
	Ürituste sarja käivitamine (nt kord kuus)	August 2017

Lisa 3. Uuringute juhtkomisjonid

Avaliku (e-)valitsemise uuring

- Maris Lauri, Riigikogu liige
- Arto Aas, Riigikogu liige
- Külliki Kübarsepp, Riigikogu liige
- Ivari Padar, Riigikogu liige
- Tanel Talve, Riigikogu liige
- Mart Nutt, Riigikogu liige
- Erki Savisaar, Riigikogu liige
- Jaanus Karilaid, Riigikogu liige
- Siim Sikkut, MKMi aseksantsler
- Ain Aaviksoo, SOMi aseksantsler
- Raigo Uukkivi, RMi aseksantsler
- Marten Kaevats, Riigikantslei Strateegiabüroo
- Evelyn Sepp, Teenusmajanduse Koda

Tootlikkuse uuring:

- Aivar Kokk, Riigikogu liige
- Anne Sulling, Riigikogu liige
- Jaanus Marrandi, Riigikogu liige
- Kersti Sarapuu, Riigikogu liige
- Maris Lauri, Riigikogu liige
- Viljar Lubi, MKMi majandusarengu aseksantsler
- Kristi Talving, MKMi siseturu aseksantsler
- Indrek Reimand, HTMi teaduse ja kõrghariduse aseksantsler
- Ülo Kaasik, Eesti Panga asepresident
- Anne Jürgenson, Riigikantslei strateegiabüroo nõunik
- Maria Alajõe, TTÜ Mektory juhataja
- Lauri Kivil, Eesti Puitmajade Liidu juht
- Peep Peterson, EAKLi esimees
- Arno Kolk, Eesti Elektroonikatööstuse Liidu juht
- Ingvar Pärnamäe, Eesti Kaitsetööstuse Liidu juht

Tuleviku töö uuring:

- Maris Lauri, Riigikogu liige
- Helmen Kütt, Riigikogu liige
- Kalle Palling, Riigikogu liige
- Siret Kotka-Repinski, Riigikogu liige
- Krista Aru, Riigikogu liige
- Kai Härmand, JMi asekanstler
- Sven Kirsipuu, RMi osakonnajuhataja
- Thea Treier, SOMi osakonnajuhataja
- Heido Vitsur, presidendi nõunik
- Tiia Randma, Kutsekoja juhataja
- Piia Zimmermann, Eesti Tööandjate Keskliidu õigusnõunik
- Kaja Toomsalu, Eesti Ametiühingute Keskliidu palgasekretär

Lisa 4. Uurimisprojektidesse kaasatud eksperdid

Avaliku (e-)valitsemise uuring

- Jane Fountain, Massachusettsi Ülikool, National Center For Digital Government
- Helen Margetts, Oxfordi Ülikool, Oxford Internet Institute
- Alexander Trechsler, Lucerne'i Ülikool, Harvardi Ülikooli Berkman Center for Internet and Society
- Ines Mergel, Konstanzi Ülikool
- Michele Finck, Max Plancki Innovatsiooninstituut Münchenis ja Oxfordi Ülikool
- Vello Pettai, Tartu Ülikool
- Innar Liiv, Tallinna Tehnikaülikool
- Indrek Ibrus, Tallinna Ülikool
- Erik Terk, Tallinna Ülikool
- Kaire Pöder, Estonian Business School
- Külli Sarapuu, Tallinna Tehnikaülikool
- Tarmo Kalvet, Tallinna Tehnikaülikool
- Mihkel Solvak, Tartu Ülikooli Skytte instituut
- Andres Võrk, Tartu Ülikooli Skytte instituut
- Nele Leosk, European University Institute

Tootlikkuse uuring

- Kadri Männasoo, Tallinna Tehnikaülikool
- Erkki Karo, Tallinna Tehnikaülikool
- Innar Liiv, Tallinna Tehnikaülikool
- Gunnar Prause, Tallinna Tehnikaülikool
- Merle Küttim, Tallinna Tehnikaülikool
- Merli Reidorf, Tallinna Tehnikaülikool
- Marianne Kallaste, Tallinna Tehnikaülikool
- Aaro Hazak, Tallinna Tehnikaülikool
- Mait Rungi, Tallinna Tehnikaülikool
- Urmas Varblane, Tartu Ülikool
- Uku Varblane, Tartu Ülikool
- Jaan Masso, Tartu Ülikool
- Andres Võrk, Tartu Ülikool

- Taavi Unt, Tartu Ülikool
- Kadri Ukrainski, Tartu Ülikool
- Kadri Kuusk, LUNDI Ülikool
- Indrek Seppo, Centar
- Alari Paulus, Praxis
- Aleksander Michelson, Praxis
- Rasmus Kattai, Eesti Pank
- Jaanika Meriküll, Eesti Pank

Tuleviku tööturu uuring

- Raul Eamets, Tartu Ülikool
- Magnus Piirits, Tartu Ülikool
- Mario Lambing, MKM
- Orsolya Soosaar, Eesti Pank
- Kaspar Oja, Eesti Pank
- Yngve Rosenblad, OSKA
- Rain Leoma, OSKA
- Merle Erikson, Tartu Ülikool
- Ave Lauren, Euroopa Komisjoni rändebüroo
- Märt Masso, Praxis
- Tarmo Jüristo, Praxis
- Kristi Annist, Praxis
- Kaupo Koppel, Praxis
- Janno Järve, Centar
- Sten Anspal, Centar
- Kaia Philips, Tartu Ülikool
- Triin Roosalu, Tallinna Ülikool
- Allan Puur, Tallinna Ülikool
- Heejung Chung, Kenti Ülikool, School of Social Policy, Sociology and Social Research
- Ursula Huws, Hertfordshire University, Centre for Research on Management, Economy and Society
- Kaire Holts, Hertfordshire School of Business

Arenguseire Keskus

Lossi plats 1a, 15165 Tallinn

arenguseire@riigikogu.ee

riigikogu.ee/arenguseire